

30/04/2021

Til Naturstyrelsen, FL2020skov@nst.dk

Høringssvar for 5 medlemmer af Interessentfølgegruppen (DN, DOF, WWF, Verdens Skove, DGK) for urørt skov til Naturstyrelsens udpegning af ca. 9000 ha ny urørt skov, samt overordnede retningslinjer for forvaltning af urørte skove på Naturstyrelsens arealer.

Hermed sender vi, 5 medlemmer af den nationale interessentfølgegruppe for urørt statsskov, vores fælles høringssvar til den offentlige høring, og vil samtidig gerne takke Miljøministeren og aftalepartierne for muligheden for at deltage i interessentfølgegruppen for urørt skov.

Vi er overordnet set meget begejstrede for udsigten til mere urørt skov i Danmark, og det er et væsentligt skridt hen mod det overordnede mål om at sikre mere biodiversitet. Derudover er vi meget tilfredse med, at Naturstyrelsen forud for arbejdet har fået udarbejdet et par fagligt solide rapporter, baseret på forskeranbefalinger, der dels prioriterer at få udpeget de vigtigste skove, dels anviser en række anbefalinger til forvaltningen af skovene, før og efter skovdriften indstilles. Interessentgruppen har tidligere gennemlæst et forslag til retningslinjer, og har afgivet bemærkninger der har haft indflydelse på de nu foreliggende retningslinjer (se bemærkninger fra interessentfølgegruppen for urørt skov til Naturstyrelsen som fremsendt 04-02-2021).

En så omfattende udpegning af urørt skov som samlede vil komme op på 75.000 ha med vil medføre et betydeligt løft af mulighederne for en positiv udvikling af biodiversiteten i Danmark, herunder en lang række arter på den danske rødliste. Det er endvidere positivt, at udpegningen af de konkrete områder, som nu udlægges til urørt skov, samt udarbejdelsen af retningslinjerne for forvaltningen er udarbejdet på baggrund af forskningsbaseret rådgivning.

Formål med de urørte skove

Af den politiske aftale, som ligger til grund for den omfattende udpegning af urørt skov, fremgår det klart at formålet med indsatsen er at bidrage til at bremse naturens tilbagegang og skabe gunstige vilkår for de hjemmehørende arter. Desuden skal de kommende urørte skove forvaltes med et klart mål om at sikre de bedst mulige rammer for en selvstående og selvforvaltende natur, hvor det er naturlig dynamik og naturlige processer, der skaber de rette forhold og levesteder for skovnaturen, og hvor biodiversiteten fremmes og understøttes. Generelt sigtes der efter at opnå en tilstand, hvor der er mindst muligt behov for aktiv naturforvaltning, og hvor hovedfokus er styrkelse af naturen.

Det er positivt at se en så entydig prioritering af natur og biodiversitet, som mål for en naturindsats og det bør naturligvis afspejle sig i både de udlagte områder, retningslinjerne, forvaltningsplanerne for de enkelte områder samt i den konkrete forvaltningspraksis for de udpegede områder.

De udpegede skove

Det er særdeles positivt at det har været muligt at udpege samtlige 1.- og 2.-prioriteter samt enkelte 3.-prioritetsområder udvalgt på baggrund af biodiversitetsdata. De fremlagte udpegninger er sket som større

Dansk
Ornitologisk
Forening

WWF for a living planet®

Danmarks
Naturfredningsforening

DET GRØNNE KONTAKTUDVALG

samlede områder, der i mange tilfælde samler tidligere mindre udpegninger af urørt skovområder, og dermed bliver dette omfattende udlæg af urørt skov et væsentligt løft til dansk natur og biodiversitet. Vi opfordrer kraftigt til at forskerrapporten fra 2017 opdateres med prioriteringer til udpegning af de resterende urørte skove bl.a. i forhold til den nye rødliste, som er udvidet med en lang række arter knyttet til gammel skov og dødt ved.

Forvaltningsplaner og retslig beskyttelse

Naturstyrelsen vil udarbejde forvaltningsplaner for hvert område indenfor rammerne af nærværende overordnede retningslinjer med specificering af konkrete afvigelser og med beskrivelse af den fremtidige forvaltning. Der lægges op til mulighed for justering hver 5-6 år eller "efter behov" og en proces med tilvejebringelse af planforslag med heraf følgende lokal inddragelse samt offentlig høring. Den lokale inddragelse er vigtig men under udstrakt hensyntagen til den overordnede ambition om at fremme biodiversitet. Men denne inddragelse kan og skal dog ikke kunne udvande den overordnede politiske ambition og beslutning om en målrettet indsats for biodiversitet.

Der savnes dog fortsat en reel retslig beskyttelse af urørt skov i Danmark i såvel statsskove som i private skove. Dette er fortsat en meget væsentlig mangel, som vi flere gange har påpeget i interessentfølgegruppen. En retslig sikring af urørt skov bør række ud over aftalebaserede og tinglyste instrumenter. En egentlig retslig sikring af urørt skov vil kunne sikre en varig og entydig beskyttelse af urørt skov med klare formål og rammer, herunder sikre klage- og sanktionsmuligheder ved brud på regler og aftaler. Således vil man også sikre, at de områdespecifikke forvaltningsplaner fortsat først og fremmest fremmer biodiversitet og prioriterer beskyttelse frem for benyttelse, som beskrevet i 2.4. "Retningslinjer". Da urørt statskov er afhængig af en årlig finansiering via Finansloven, er vi særdeles bekymrede for at denne retslige beskyttelse fortsat ikke er på plads når de 9.000 ha ny urørt skov indføres og de kommende udpegninger sker. Den retlige beskyttelse skal naturligvis omfatte også alle eksisterende urørte skove.

Monitorering

Naturovervågning er generelt utilstrækkeligt prioriteret i dansk naturforvaltning. For et nyt stort tiltag som denne udlægning af urørt skov er det afgørende vigtigt, at der dels etableres en kortlægning og en baseline, som dokumenterer udgangspunktet, og dels løbende monitoreres for at følge udviklingen i naturtyper og udvalgte arter, og dermed gives mulighed for at justere forvaltningsmetoder eller fravær af forvaltning. Ligeledes er der behov for efterfølgende at udarbejde en faglig opsamling på erfaringer med de valgte naturgenopretnings- og forvaltningsmetoder. Der mangler derfor et program for etablering af en baseline og en fortløbende monitorering som en integreret del af de overordnede retningslinjer. På den baggrund er det glædeligt at kunne læse nyheden om, at Naturstyrelsen har fået ni mio. kroner af Aage V. Jensens Naturfond til at etablere en såkaldt baseline, der skal give et grundigt øjebliksbillede af naturen i 20 af de nye områder med urørt skov, og som kan gentages efter nogle år.

Det er essentielt og værdifuldt, at der kan etableres et grundlag for at følge udviklingen i de urørte skove, og at der forhåbentlig efterfølgende kan samles dokumenterede erfaringer i en videnskabelig udredning, som kan styrke vidensgrundlaget for fremtidig dansk naturforvaltning, da det er første gang, at en række af de foreslåede metoder anvendes i så stor skala. Der vil være behov for at sikre midler til den fortsatte monitorering, når fondsbevillingen er opbrugt.

DET GRØNNE KONTAKTUDVALG

Jagt i de urørte skove

Ordet "jagt" findes ikke nævnt i retningslinjerne. Sædvanlig jagt af kommercielle eller friluftssinteresser, samt etablering af jagtanlæg som skydetårne, skjul mv. bør ikke finde sted i urørte skove. Jagt bør kun foretages som "prædationslignende" regulering i forhold til dyrestande under hegn. I disse tilfælde vil det være gunstigt at efterlade ådslet som beskrevet i de overordnede retningslinjer for forvaltningen "Der tilstræbes et naturligt niveau af ådsler fra store planteædere efterladt i skoven eller på særlige pladser i skoven."

Friluftslivet i urørt skov

Interessentfølgegruppen er indforstået med, at adgang til naturen i de urørte skove er væsentlig, og at de helt særlige naturoplevelser samtidig kan være afsæt for forståelsen og formidlingen af den urørte skovs særlige udtryk og artsdiversitet. Anlæg og aktiviteter for friluftslivet bør dog vurderes i forhold til det primære formål med udlæg af urørt skov, som er klart angivet i den politiske aftale, herunder "bidrage til at bremse naturens tilbagegang" og "Urørt skov skaber gunstige vilkår for forskellige arter og gavner biodiversiteten, mens der med etableringen af naturnationalparker vil skabes sammenhængende naturområder, hvor plante- og dyreliv kan udfolde sig på mere naturlige præmisser. Men der er heller ingen tvivl om at de urørte skove over tid vil ændre karakter og indhold, så friluftsliv løbende tilpasses, men også – og ikke uvæsentligt – at oplevelsesværdien vil stige i form af overraskende og fascinerende skovlandskaber, højere tæthed af arter, større artsrigdom m.m.

I de beskrevne retningslinjer for forvaltning af urørt skov mener vi at hensynet til friluftslivet i flere henseender beklageligvis er blevet sidestillet med hensynet til biodiversiteten, og at ubegrænset færdsel i alle døgnets timer i de urørte skove, ligesom der lægges op til, at det fortsat skal være tilladt at udøve alle de former for friluftsskiveaktiviteter, som generelt kan gennemføres uden tilladelse i Naturstyrelsens skove. Det vil ikke i alle udpegede områder være foreneligt med de overordnede målsætninger om at prioritere naturen først eller med ønsket om store sammenhængende uforstyrrede stillezoner, hvor fugle og pattedyr får uforstyrrede ynglemuligheder.

Bemærkninger til ”Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørte skove” forslag 20. marts 2021

Afsnit 1.1 og 1.2

Den foreslåede definition af urørt skov som forstligt urørt, indebærer at kommerciel skovdrift ophører, og at formålet bliver at fremme biodiversitet, og den definition kan vi fuldt tilslutte os.

Et udgangspunkt med så lidt aktiv naturforvaltning som muligt på sigt og etablering af helårsgræsning uden tilskudsfodring, hvor det er hensigtsmæssigt, vurderes ligeledes positivt. Vi støtter, at der kan være behov for en indledende indsats med naturgenopretning, herunder etablering af naturlig hydrologi, etablering af variation i skovenes ofte ensartede struktur, successiv fældning af ikke-hjemmehørende træarter og etablering af større mængder dødt ved, veteranisering af træer mv. i en overgangsperiode frem mod urørt skov, hvorefter de naturlige dynamikker vil være dominerende.

Vi støtter i høj grad behovet for dokumentation og evaluering af de forvaltningsmæssige indsatser i bredeste forstand, da det er essentielt med dokumentation for virkningen af en række af disse tiltag og de forventede resultater for biodiversiteten. Konkret foreslår vi, at afsnittet om opfølgning og overvågning suppleres med krav til, at de konkrete forvaltningsplaner skal tilpasses på baggrund af overvågningsresultaterne.

Afsnit 2.1 Formål med urørt skov

Vi er enige i, at formålet med udlæg af urørt skov er en så vidt muligt selv bærende og selvforvaltende natur, hvor det er naturlig dynamik og naturlige processer, der skaber der rette rammer for skovnaturen og for fremme af biodiversiteten. Sekundært at urørt skov skal give gode rammer for friluftsliv, dog med de ovenfor anførte stillezoner således at beskyttelse prioriteres i forhold til benyttelse.

Afsnit 2.2.1 Særligt om urørt skovs lysåbne dele

Vi er enige i, at udgangspunktet for de lysåbne områder i urørt skov er selvforvaltning primært baseret på helårsgræsning med flere dyrearter uden tilskudsfodring. I de enkelte områder skal der så på baggrund af monitorering og afhængig af det enkelte habitat vælges de optimale arter til afgræsning. Der kan desuden vise sig behov for at iværksætte justerende tiltag for at sikre særlig biodiversitet fx tilpasning af græsningstryk, afbrænding, hydrologi mv.

Afsnit 2.2.2 Særligt om store nåletræsområder

Vi finder fortsat at en indfasningsperiode på typisk op til 25 år alt for lang, og vil anbefale en indfasning over maksimalt 15 år, reelt burde ambitionen dog være analog med EU og FN's målsætning, dvs. inden 2030. Kun områder med udelukkende ikke hjemmehørende nåletræer kan undtagelsesvis berettige til en længere indfasning. Endvidere vil græsning kunne skabe den ønskede variation og fremme af lysåben natur, som der fortsat findes elementer af i mange plantager. En periode med lysåbne forhold i mindre områder ad gangen vil være positivt for biodiversiteten. Der skal fortsat overvejende opretholdes et fugtigt skovmiljø for at bevare laver, mosser og bregner og de dertil hørende arter. Der vil kunne fremmes variation i nåleskoven med lysåben natur, som i mindre grad påvirkes negativt af afdrift af næringsstoffet og sprøjtemidler fra landbrugsdrift.

Afsnit 2.3 Artsforvaltning

Som udgangspunkt skal der ikke forvaltes for enkeltarter i urørt skov, og artsforvaltning skal ske som levestedsforvaltning. Der bør dog være muligt undtagelsesvis at gennemføre fokuseret pleje, hvor der er tale om uerstattelige biodiversitetsværdier eller i de mindre urørte skove, hvor det kan være vanskeligt at

DET GRØNNE KONTAKTUDVALG

genoprette de økologiske processer og selvforvaltende økosystemer. Det skal specificeres på et fagligt grundlag i de konkrete forvaltningsplaner, hvilke arter og naturtyper som forvaltningen skal tilgodese.

Afsnit 2.4 Retningslinjerne

Som anført ovenfor i afsnittet om monitorering, finder interessentfølgegruppen, at der mangler retningslinjer for naturovervågning, og for hvordan man vil inddrage resultaterne af overvågningen i den konkrete forvaltning af urørt skov. Forvaltningsplanerne bør naturligvis sætte mål og tilknyttede indikatorer, der kan monitoreres og afrapporteres.

Afsnit 2.4.1 Overordnede retningslinjer for fældning, udtag og salg

Der mangler generelt store mængder dødt ved og især stammer af store dimensioner i de danske skove med negative følger for en vigtig del af biodiversiteten som er tilknyttet skov. Det skal indgå i de enkelte forvaltningsplaner, hvordan mængden af dødt ved fremmes bedst muligt, som konkrete, monitorerbare mål jf. ovenstående.

Der er i retningslinjerne mulighed for i særlige tilfælde at udtage og sælge ved fra hjemmehørende træarter, og der nævnes en række konkrete tilfælde, som forekomst af truede arter, der kræver solbeskinnede lysninger, skov på kalkbund, genskabelse af større vådområder eller andre særlige situationer, er vigtigt. Disse tiltag bør fremgå af forvaltningsplanen med en faglig begrundelse.

Vi kan ikke genkende en biologisk faglig prioritering i at fjerne næringsstofoverskud ved fjernelse af en enkelt generation træ ift. at opbygge dødt ved, som er den største enkeltfaktor der bidrager til biodiversitet i et dansk skovøkosystem. Denne mulighed skal fjernes i retningslinjerne. Vi mener desuden, at der skal helt særlige vægtige grunde til, at det ikke er muligt at efterlade de fældede træer i skovbunden til gavn for arter som er knyttet til dødt ved. Fældede hjemmehørende arter og i videst muligt omfang også stammer fra ikke-hjemmehørende arter efterlades til naturlig nedbrydning, dog kan kroner med problematiske frøkilder fjernes.

Muligheden for at udtage ær kan være nødvendig, hvor denne kan blive for dominerende under de rette forhold, hvis helårsgræsning ikke kan etableres.

Forvaltningsplanen skal foreligge i en færdig udgave efter høringsprocessen, inden der påbegyndes fældning, genoprettes hydrologi og andre indfasningstiltag i den enkelte skov.

Enhver form for hugst i de udpegede områder bør foregå så nænsomt som muligt, og ikke i perioder hvor maskinerne efterlader dybe ar i skovbunden eller overlapper med fuglenes yngletid. Fældning bør foregå med anvendelse af Pas På-kort og helst også i samarbejde med de lokale naturinteressenter.

Generelt er der i afsnittene detaljerede retningslinjer for forvaltningen mod urørt skov både på bevoksningsniveau og for enkeltræer. Det forekommer dog ikke logisk at fælde og fjerne træ for at fjerne overskydende næringsstoffer. Det bør præciseres i hvilke tilfælde, der foreligger et fagligt grundlag for at dette skulle fremme biodiversiteten i vore skove.

Afsnit 2.4.2 Overordnede retningslinjer for græsning

Vi er enige i værdien af helårsgræsning uden tilskudsfordring i store sammenhængende naturområder som et vigtigt element i at opnå forbedrede forhold for biodiversiteten sammen med de øvrige tiltag for at genoprette og styrke de økologiske processer og dynamikker i skovøkosystemet. Der skal ske et hensigtsmæssigt og lokalitetstilpasset valg af græssende dyrearter, som i nogle områder kan omfatte

DET GRØNNE KONTAKTUDVALG

vildsvin og elg hvor det er hensigtsmæssigt. –og der skal ske regulering af hensyn til arealets bæreevne, og de dyreetiske hensyn skal respekteres. Det er positivt, at Naturstyrelsen har udarbejdet en biologisk prioritering af skovgræsning med henblik på at lokalisere, hvor græsningen vil have størst effekt for biodiversiteten. I de tilfælde hvor græsning ikke er hensigtsmæssig i de urørte skove, bør de andre tiltag som at genskabe naturlig hydrologi, veteranisering mm. tages i overvejelse og ellers overlade området til fri succession eller hvis nødvendigt fokuseret pleje af hensyn til særlig biodiversitet.

Retningslinjerne angiver en række overvejelser, som vi fuldt ud kan støtte, herunder fokus på samgræsning af skove og lysåbne arealer, fokus på lysåbne egeskove, brug af semipermeable hegn, og tilstræbelse af et naturligt niveau af ådsler i det omfang, lovgivningen muliggør det.

Det nævnes i retningslinjerne, at jo større arealer, der indhegnes og afgræsses, jo mere påvirker det friluftslivet. Dette strider direkte imod erfaringerne. Hegn og klaplåger forhindrer ikke friluftsliv. Vi er derfor ikke enig i dette som en generel præmis, og mener den skal fjernes. Forvaltningen af urørt skov bør tage udgangspunkt i det politisk angivne mål om at prioritere biodiversiteten. Etablering af hegn om større arealer kan med god planlægning af adgangsmuligheder fint kombineres med friluftsliv, og ofte vil et større hegn område kunne afløse flere mindre indre hegn. Naturstyrelsen har oplyst at man i dag har 34.000 af statens natur hegn til græsning – og det af i alt 4.000 km hegn.

Afsnit 2.4.4 Overordnede retningslinjer for plantning

Vi er enige i, at plantning i de urørte skove er et tiltag, der kun anvendes helt undtagelsesvis og i sjældne tilfælde, i begrænset omfang og kun på baggrund af botanisk anbefaling. Forvaltningen af de urørte skove bør i højere grad baseres på at genetablere de økologiske processer og dynamikker gennem naturgenopretning, som etablering af naturlig hydrologi, etablering af lysninger og fjernelse af frøkilder af invasive og eksotiske arter og ved så vidt muligt at fremme de eksisterende hjemmehørende buske og træers mulighed for at sprede sig på arealerne. Hvis der undtagelsesvis ønskes plantning, bør det beskrives og begrundes biologfagligt i de konkrete forvaltningsplaner, hvad behovet for plantning er, og i hvilket omfang og med hvilke arter, det skal ske, således at det kan vurderes i forhold til det konkrete areals naturlige potentiale og eksisterende sårbare arter.

Afsnit 2.4.5 Overordnede retningslinjer for skabelse af dødt ved

Dødt ved i store dimensioner er vigtigt for at fremme mange af skovens truede arter. Det kræver selvsagt, at store træer ikke udtages, men hvis fældning er nødvendig, at de store stammer efterlades til nedbrydning. En aktiv indsats for etablering af mere dødt ved, herunder veteranisering af træer kan i nogle tilfælde være en gavnlig indsats, hvis man vil fremskynde processen fra dyrket skov til urørt skov. Vi finder, at dette skal ske indenfor indsatsperioden og kun undtagelsesvis herefter, og at indgrebene fremgår af forvaltningsplanerne. Retningslinjerne for urørt skov bør udformes, så de sikrer, at mest muligt dødt ved efterlades i de urørte skove til naturligt henfald.

Afsnit 2.4.6 Overordnede retningslinjer for invasive arter og lysåbne arealer.

Vi i interessentfølgegruppen anbefaler, at der i indsatsen mod invasive arter også inddrages påvirkning af evt. nærliggende lysåbne naturområder. Fx kan spredning af bjergfyr være et problem på mange heder og klitområder, hvor fjernelse af frøkilder i nærområdet kan fremme indsatsen mod tilgroning.

Afsnit 2.4.7 Overordnede retningslinjer for friluftslivet

Vi er enige i, at urørt skov vil give befolkningen adgang til unikke naturoplevelser, og at formidlingen af disse muligheder er afgørende vigtig. Urørt skov og vildere natur vil fremme friluftsliv og oplevelserne. Der henvises til indledende afsnit om friluftslivet i de urørte skove. Vi finder imidlertid ikke, at de angivne retningslinjer tager tilstrækkeligt højde for formålet med udlæg af urørt skov, som ifølge den politiske aftale er at fremme biodiversiteten. Det bør fremgå éntydigt af retningslinjerne, at der i

for a living planet®

Danmarks
Naturfredningsforening

DET GRØNNE KONTAKTUDVALG

forvaltningsplanerne skal planlægges med en zonerings af de urørte skove med hensyn til hvilke aktiviteter, der kan foregå hvor, således at der vil blive etableret større sammenhængende forstyrrelsesfrie områder i skovene, og at de mest indgribende former for friluftsliv mht. anlæg og forstyrrelser henvises til andre arealer. Endvidere bør aktiviteter og anlæg altid vurderes i forhold til, om de er forenelige med det overordnede biodiversitetsformål samt ikke mindst den konkrete og lokale beskyttelse og genopretning af levesteder og dermed biodiversitet.

I interessentfølgegruppen ser vi frem til det videre samarbejde med at fremme biodiversiteten og skabe muligheder for fantastiske naturoplevelser i de urørte skove.

Med venlig hilsen

Anders Horsten
Dansk Ornitologisk Forening/BirdLife Denmark

Thor Hjarsen
WWF Verdensnaturfonden

Anders N. Michaelsen
Verdens Skove

Birgitte Marcussen
Danmarks Naturfredningsforening

Charlotte Moshøj
Det Grønne Kontaktudvalg